

บทความวิจัย (ก.ค. – จ.ค. 2561)

สังคมฐานความรู้

ไพชยนต์ จันทเขต: 129 หมู่ 3 ต.ลำดวน อ.ลำดวน จ.สุรินทร์ 32220

E-mail: Phai.d.Pol@gmail.com, 088-591-2491

บทคัดย่อ

การพัฒนาประเทศด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองต่างจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีทั้งความรู้ ทักษะ และอุปนิสัยที่เหมาะสมไปกับสภาพการพัฒนามาใช้กลไกในการขับเคลื่อนแนวคิดด้านการพัฒนาไปจนถึงสามารถสร้างกระบวนการนำไปใช้ในทางปฏิบัติที่ปรากฏผลชัดเจน ซึ่งจากความต้องการนี้จะเป็นผลได้ชัดเจนสังคมจำเป็นต้องบ่มเพาะพืชพันธุ์แห่งความรู้ขึ้นมาใช้เป็นตัวหล่อเลี้ยงความเจริญนี้แก่สังคมกลับคืนในภายหลัง ปรากฏการณ์นี้นักถูกเรียกว่าสังคมฐานความรู้

คำสำคัญ: สังคมฐานความรู้

Received: March 2, 2018, Accepted May 16, 2018

Knowledge-Based Society

Dr.Phaichayon Juntaket, Phai.d.Pol@gmail.com, 088-591-2491

Abstract

Developing countries in socio-economic and political contexts requires to use of human resources, knowledge, skills and habits that are appropriate to the state of development, the mechanisms by which the development concept is applied and the practical implementation process. The result is clear. From this demand is obvious, the society needs to cultivate the plant of knowledge to nourish this society in later on. The phenomenon is often referred to as the knowledge based society.

Keywords: Knowledge-based Society

บทนำ

เมื่อโลกก้าวขึ้นมาสู่ยุคสมัยของการแข่งขันทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งประดิษฐ์มากขึ้นเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบ และกระบวนการแข่งขันทั้งในสังคม รวมถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจของบุคคล องค์กร ตลอดจนสังคมระดับชาติ ดังเช่นมีการจัดอันดับการแข่งขันความรู้ไปจนถึงการจัดอันดับประเทศตามลักษณะสังคมฐานความรู้ที่กลายเป็นตัวบ่งชี้ผลการแข่งขันซึ่งเดิม

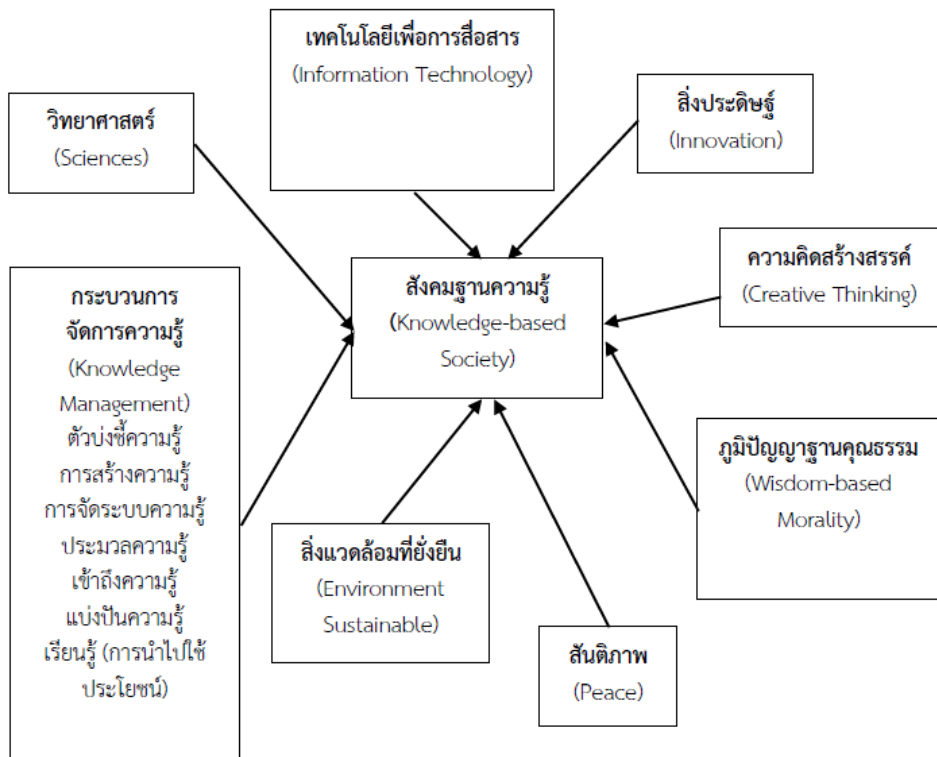
ใช้จำนวนแรงงาน และทุนเป็นตัววัดมาเป็นศักยภาพการเรียนรู้ ความรู้ของผู้คนในสังคมเป็นบ่งชี้ระดับการแข่งขัน โดยเฉพาะความสามารถในการนำความรู้มาใช้ประโยชน์ใหม่ ใช้ความรู้มาเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจ ตลอดจนการใช้ความรู้ที่สืบทอด แสวงหา และเรียนรู้มาได้มาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนพลังทางเศรษฐกิจ รวมถึงยกระดับคุณภาพชีวิตของตน สมาชิกอื่นในครอบครัว และรายได้ของประเทศ (สมยศ ชีแจ่ง, 2551) ดังนั้นแนวคิดสำคัญที่สามารถนิยามสังคมฐานความรู้ได้ชัดเจนอยู่ที่การนำความรู้ที่มีอยู่เดิมในสังคม หรือสร้างขึ้นใหม่สำหรับนำมาใช้ผลิตสินค้า จัดให้มีบริการ รวมถึงนำไปใช้หารายได้เพื่อการเลี้ยงชีพ เปลี่ยนแปลงฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจของตนได้อย่างชัดเจน (จิรัชมา วิเชียรปัญญา, 2557)

แนวคิดฐานรากสังคมฐานความรู้

แนวคิดสังคมฐานความรู้ได้เป็นเรื่องใหม่ หรือประเด็นใหม่สำหรับนำไปศึกษา หากแต่จำเป็นต้องอธิบายความหมายให้ชัดเจนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะที่มุ่งนำไปใช้เป็นส่วนประกอบสำคัญหนึ่งของสังคมเศรษฐกิจยุคของการแข่งขันแบบไร้พรมแดน ไร้ขอบเขต และมีกติกาที่เรียบง่าย สมยศ ชีแจ่ง (2551) นิยามสังคมฐานความรู้ว่าคือสังคมที่ใช้ความรู้เป็นทรัพยากรหลักสำคัญทดแทนแรงงาน และเงินทุนซึ่งนับวันเริ่มมีความหมายต่อการเพิ่มมูลค่าการผลิตลดลง เนื่องจากปรากฏความเสื่อมอยู่ภายในตัว หากแต่ถ้าเป็นความรู้ทั้งที่มีอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ประสบการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม ทักษะ และที่เป็นความรู้ประเภทลายลักษณ์อักษรที่สามารถถ่ายทอดต่อไปได้ (Explicit Knowledge) ก็ตามยังจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการจัดการความรู้เพื่อเชื่อมโยงนามธรรมไปสู่ความเป็นรูปธรรมเชิงคุณประโยชน์ อันประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ความรู้ การสร้างความรู้ การจัดระบบความรู้ ประมวลความรู้ เข้าถึงความรู้ แบ่งปันความรู้ และเรียนรู้ซึ่งสำคัญกว่าองค์ประกอบอื่นเนื่องจากเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำความรู้ที่มีอยู่ในสังคมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ทั้งทางสังคม และเศรษฐกิจ หรืออยู่ในรูปยกระดับคุณภาพชีวิตและการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ส่วนประเด็นปัญหาที่กลายเป็นข้ออุปสรรคสำคัญของสังคมด้วยความรู้อยู่ที่การขาดแคลนทัศนคติ และทักษะการสร้างความรู้ ตลอดจนไร้ทักษะการเรียนรู้ที่เพียงพอสำหรับการได้ความรู้บริสุทธิ์เพื่อนำไปใช้ดัดแปลงให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตและสังคม ด้วยเหตุผลนี้ความเชื่อมั่นของสังคมที่มีต่อความรู้ การเรียนรู้หรือนำความรู้ไปใช้งาน (Know-how) ย่อมกลายเป็นความแตกต่างของแต่ละสังคมเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับในลักษณะของการแข่งขัน (สุดาพร ลักษณะนิยานวิน, 2550)

สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ หรือเรียกให้เรียบง่ายว่า สังคมฐานความรู้มีสภาพที่เน้นการใช้ความรู้มาเป็นตัววัดลักษณะ และสภาพของแต่ละสังคม โดยเฉพาะในสังคมระดับประเทศที่ก้าวข้ามมิติการปิดกั้นประเทศตนให้ห่างไกลไปจากประเทศอื่น หากแต่ถือว่าทุกประเทศอาศัยอยู่รวมในหมู่บ้านเดียวกันแล้วมีการแบ่งปันความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สิ่งประดิษฐ์ ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์เพื่อมุ่งสร้างประชาคมโลกที่เต็มไปด้วยบรรยากาศของสันติภาพ ผู้คนต่างร่วมมือกันสร้างโลกใหม่ที่มีความเป็นอารยะมากกว่ายุคสมัยเดิม ซึ่งนอกจากต้องมีคุณลักษณะสำคัญประกอบด้วย การมีสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการลงทุน มีนวัตกรรม มีการศึกษา และมีโครงสร้างพื้นฐานเพียงพอสำหรับการแข่งขันทางเศรษฐกิจได้ โดยเฉพาะปริมาณนักวิจัยและพัฒนาซึ่งควรมีสัดส่วนที่เหมาะสมกับประชากรทั้งหมดของแต่ละประเทศ ในขณะที่ประเทศไทยมีนักวิจัยในอัตรา 10 ต่อ 10,000 ของประชากรทั้งหมดซึ่งน่าจะส่งผลให้การผลิตความรู้ และการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ที่มากพอสำหรับการเอาชนะผลการแข่งขันด้านสังคมฐานความรู้กับประเทศอื่นทั่วโลกได้ หากแต่ตาม

สภาพความจริงแล้ว ความรู้ที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคมยังคงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะที่เน้นวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร สิ่งประดิษฐ์ และความคิดสร้างสรรค์ จิรัชมา วิเชียรปัญญา (2557) อธิบายถึงอิทธิพลจากฝ่ายบริหารที่ต้องการความสะดวกและรวดเร็ว เกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในโลก Digital หากแต่ต้องการความฉลาดด้านการบริหารจัดการสินทรัพย์ทางสติปัญญาดังกล่าวนั้นสำหรับนำเสนอข้อมูลที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ต่อการตัดสินใจภายใต้กฎของการแข่งขันทางเศรษฐกิจใหม่ในประชาคมโลกที่ไร้ขีดจำกัด ซึ่งจากแนวคิดนี้ ก่อให้เกิดผลตามมาคือการบริหารจัดการความรู้สำหรับองค์กรที่อาศัยความรู้เป็นสินทรัพย์สำคัญต่อการลงทุน โดยเฉพาะการนำความรู้มาผลิตเป็นสินค้า บริการ นวัตกรรม ประเด็นสำคัญคือสามารถนำความรู้ไปสร้างรายได้ให้แก่องค์กร อันจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่มีผลต่อแบบแผนการเรียนรู้ สำหรับนำมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กรให้กระตือรือร้นต่อการสร้างความรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ในขณะที่มีระบบบริหารจัดการความรู้ขององค์กรประกอบด้วย ขั้นตอนการรวบรวมความรู้ หรือข้อมูล การประมวลความรู้ การเก็บรักษา การถ่ายโอน และการสื่อสารหรือเผยแพร่ความรู้ไปในทางที่เกิดประโยชน์ต่อองค์กร เพราะฉะนั้นแนวคิดรากฐานที่ผลักดันให้เกิดสังคมความรู้อยู่ที่การเปลี่ยนแปลงความเชื่อ และทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศจากเดิมที่อาศัยเพียงทรัพยากรธรรมชาติมาเป็นการพึ่งพาสติปัญญามนุษย์ ซึ่งเชื่อว่าจะสามารถผลิตสินค้าและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศได้มากกว่าปัจจัยการผลิตอื่นซึ่งมีได้อยู่ในรูปของสินทรัพย์ทางปัญญาของมนุษย์ (Kefela, 2010)

ภาพประกอบที่ 2.10 แนวคิดพื้นฐานสังคมฐานความรู้พัฒนาจาก สมยศ ชี้แจ้ง (2551)

จากภาพประกอบสะท้อนความเป็นสังคมฐานความรู้ที่เน้นหลักสำคัญอยู่ที่การมีความรู้ทั้งที่อยู่ภายในตัวบุคคล และที่ถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษรได้นั้นถูกนำมาใช้เป็นประโยชน์ทางสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนกิจกรรมอื่นของสังคม ประเด็นสำคัญคือการใช้ความรู้เป็นตัวชี้วัดคุณลักษณะสังคม โดยเฉพาะความเชื่อมั่นต่อความเชื่อมโยงของวัตถุและเทคโนโลยี หากแต่ในทางตรงข้ามแล้วความรู้กลับมีความเจริญก้าวหน้าเพิ่มมากขึ้นและยังส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและจิตใจของมนุษย์ได้อีกด้วย ศิริรัตน์ จำปีเรือง และอมรรัตน์ วัฒนาธร (2553) กล่าวถึงแนวคิดการก้าวไปเข้าสู่ความเป็นอารยประเทศ ประเทศที่เน้นกระบวนการสร้างความรู้และการจัดการความรู้ที่ต้องตระหนักถึงปัญหาของการนำเอาความรู้ไปใช้ประโยชน์เชิงสร้างสรรค์ของผู้คนในประเทศที่ยึดเอาองค์ความรู้มาผสมกับข้อมูลสารสนเทศที่ตั้งอยู่บนฐานคุณธรรม หรือความเป็นสังคมมนุษย์ดั้งเดิม ซึ่งถือว่าความรู้เป็นสินทรัพย์ทรงคุณค่า ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตมนุษย์ได้อย่างสงบสุข ทั้งนี้จำเป็นต้องพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ที่ประกอบไปด้วยกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ ประมวลความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ให้เป็นเครื่องมือสำหรับการดำรงชีพ หากแต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่กระบวนการแสวงหาความรู้ หรือการสืบค้นความรู้ที่แท้จริงของมนุษย์เป็นบันไดก้าวแรกของทุกสังคมที่พยายามก้าวไปสู่ความเป็นอารยประเทศ หรือประเทศที่เจริญแล้วทั้งด้านวัตถุและจิตใจอย่างสมดุลกัน ทั้งนี้โดยมีความเชื่อมั่นว่าการลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลงได้จากการพัฒนาสติปัญญาของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรซึ่งต้องมีทั้งความรู้ และทักษะความสามารถในการสร้างความรู้ที่นำไปใช้ผลิตเป็นสินค้า เป็นบริการ และเพิ่มกำไรให้ได้มากที่สุดขององค์กร หรือประเทศชาติ (Kefela, 2010)

แนวคิดสังคมฐานความรู้อธิบายถึงความยั่งยืนของการพัฒนาสังคมมนุษย์ที่เริ่มต้นจากตัวความรู้ที่มีอยู่ในสังคมมนุษย์แล้วนำออกมาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้โดยปราศจากการจำแนกเผ่าพันธุ์ เนื่องจากเชื่อมั่นว่าความรู้คืออารยธรรมของเผ่าพันธุ์มนุษย์ที่ไซปรีสนาสาคัญเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์แท้ ซึ่งด้วยเหตุแห่งแนวคิดนี้ความรู้ได้กลายเป็นทรัพยากรสำคัญของมนุษย์ ที่ถูกนำมาใช้ผลิตเป็นสินค้า บริการ ไปจนถึงเครื่องมือสร้างสรรค์สันติภาพของมวลมนุษยชาติที่ใช้ความรู้แทนแรงงานและการกดขี่ หรือการเอารัดเอาเปรียบกันเองภายในมนุษย ภูเบศร์ สมุทรจักร (2552) เรียกสังคมยุคเครือข่ายที่ให้ความสำคัญต่อการเชื่อมโยงมนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ไว้ด้วยเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร ซึ่งได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการอาศัยอยู่ร่วมกันของมนุษย์ยุคหลังสังคมฐานความรู้ที่เชื่อมั่นว่า ความรู้ และการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือชนิดเดียวที่สามารถช่วยพวงให้สังคมอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นสังคมที่เน้นการผลิตสินค้าทางเศรษฐกิจจากฐานความรู้จนในท้ายที่สุดแล้วสังคมเริ่มเชื่อมั่นว่า การอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติยอมเป็นเป้าหมายร่วมกันของมนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์อันเป็นที่มาของการให้ความสำคัญต่อคำว่า จิตสาธารณะ (Public Mind) ที่จำเป็นต้องอาศัยภูมิปัญญาฐานคุณธรรมของมนุษย์เป็นหลักเพื่อให้สังคมฐานความรู้ก้าวไปสู่มิติแห่งความเจริญรุ่งเรืองของมนุษยชาติได้ เพราะฉะนั้น ความรู้เป็นสินทรัพย์ที่มีคุณค่าของทุกสังคมที่สามารถนำมาผลิตเป็นสินค้า นวัตกรรม บริการ และสามารถสร้างรายได้ให้แก่บุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน และสังคมได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งด้วยเหตุผลนี้สังคมฐานความรู้เป็นกลุ่มคนที่ให้ความสำคัญต่อความรู้ที่นำไปใช้ผลิตเป็นสินค้า และสร้างรายได้ให้แก่สังคม (Dindire & Ioan-Franc, 2012)

สังคมฐานความรู้มีเหตุผลจากการเปลี่ยนแปลงเป็นฐานสำคัญของวิถีการคิดที่เดิมยึดติดอยู่กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ แล้วหันกลับมาใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่เดิมภายในตัวมนุษย์คือภูมิปัญญาอันจำเป็นต้องได้รับการแสวงหา และประมวลผลให้เป็นองค์ความรู้สำหรับนำไปเผยแพร่ให้

เกิดเป็นประโยชน์ต่อการอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติของมนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ เพราะฉะนั้นแนวคิดรากฐานของสังคมฐานความรู้ที่อยู่ในทรัพยากรทางปัญญาของมนุษย์ที่สามารถนำมาเกื้อกูลประโยชน์ได้ต่อตนเองและมวลมนุษยชาติเป็นหลัก (สุตาพร ลักษณะนิยานวิน, 2550)

ดังนั้น แนวคิดรากฐานของ สังคมฐานความรู้ (Knowledge-based Society) อยู่ในการเปิดประตูบานใหม่ให้แก่สังคมระดับโลกที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถในการสร้างความรู้ และทักษะการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ของมนุษย์ทั้งที่เกี่ยวข้องการดำรงชีวิตประจำวัน (Pargaru et al, 2009) และการอาศัยอยู่ร่วมกันกับเผ่าพันธุ์อื่นได้อย่างสันติที่จำเป็นต้องอาศัยภูมิปัญญาฐานคุณธรรมของมนุษย์ทุกตัวตน

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบลักษณะสังคม

สังคมเดิม (Old Society)	สังคมฐานความรู้ (Knowledge-based Society)
1) ใช้แรงงาน และทรัพยากรธรรมชาติเป็นทุนหลักในการผลิตสินค้า และสร้างรายได้ 2) เน้นการขยายอำนาจทางการเมืองและก่อสร้างนคราเพื่อสันติภาพ 3) เชื่อมมั่นต่อความเป็นมหาอำนาจที่อยู่ได้ตามลำพังโดยมีประเทศอื่นเป็นบริวาร 4) เน้นการแย่งชิงและการเอารัดเอาเปรียบในการแข่งขัน 5) ยึดมั่นขนบธรรมเนียมแบบแผนอย่างเคร่งครัดและลงทุนมากเพื่อให้ประสบความสำเร็จ	1) ใช้ความรู้เป็นทรัพยากรหลัก มีกระบวนการจัดการความรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการผลิตสินค้าบริการและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศชาติ 2) เน้นวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารสิ่งประดิษฐ์และความคิดสร้างสรรค์ในการขยายความเจริญ 3) ค่านิยมการอยู่ร่วมกันในประชาคมโลกมีการจัดตั้งกลุ่ม สมาคม และเครือข่ายทุกรูปแบบ 4) เน้นการแบ่งปันการใช้ประโยชน์ร่วมกันและความเป็นหมู่่มาก เป็นเครือข่าย 5) ยึดความเป็นสมถะเรียบง่ายแต่ประสบความสำเร็จได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าคือภูมิปัญญามนุษย์

ที่มา:// สมยศ ชีแจ่ง (2551); ศิริรัตน์ จำปีเรือง และอมรรรัตน์ วัฒนาธร (2553)

นิยามความหมายและปัจจัยอิทธิพลต่อสังคมฐานความรู้

สุตาพร ลักษณะนิยานวิน (2550) นิยามสังคมฐานความรู้ไว้ว่า เป็นสังคมที่อาศัยความรู้เป็นสินทรัพย์สำหรับนำมาสร้างความเจริญแก่สังคมและเศรษฐกิจของประเทศ การสร้างความรู้จากข้อมูลสารสนเทศที่สืบค้นมาจากเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและสารสนเทศแล้วนำมาสรุปเป็นความรู้สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคม โดยมีองค์ประกอบสำคัญประกอบด้วย ข้อเท็จจริง หรือข้อมูลสารสนเทศ เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร การเข้าถึงแหล่งข้อมูล การสืบค้นความรู้ ประมวลความรู้ การถ่ายทอดหรือเผยแพร่ รวมถึงการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยเฉพาะประโยชน์ด้านการผลิตสินค้า การให้บริการ และเพิ่มผลกำไรให้กับประเทศชาติได้

Kefela (2010) นิยามสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้คือ พลังทางความคิดและความสามารถในการบูรณาการเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้สำหรับผลิตเป็นสินค้า มาให้บริการ และช่วยให้ประเทศมีรายได้เพิ่มมากขึ้นอันเป็นตัวชี้วัดสำคัญทางเศรษฐกิจของทุกประเทศในยุคสมัยของการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ที่จำเป็นต้องใช้ทุนมนุษย์ ชีตความสามารถในการจัดการศึกษา ตลอดจนการจ้างงานได้กลายเป็นศูนย์กลางของการบ่งชี้ถึงสภาพสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยสำหรับการสร้างความรู้ ตัวความรู้ และการแพร่กระจายความรู้นั้นให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อสังคมเศรษฐกิจของชาติได้

สังคมฐานความรู้เป็นสถานที่ที่ให้ความสำคัญต่อแนวคิดใหม่ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาผสมผสานสำหรับผลิตสินค้า และเพิ่มรายได้ให้แก่สังคม ซึ่งจากพื้นฐานของแนวคิดนี้ชี้ได้ชัดเจนว่าสังคมฐานความรู้ได้รับอิทธิพลจากตัวความรู้ กระบวนการสร้างหรือจัดการความรู้ทั้งที่เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและสารสนเทศ ไปจนถึงทักษะการผลิตสินค้า นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ที่นำไปสู่การเพิ่มรายได้ให้แก่ตนเองได้ของประชาชนในพื้นที่ซึ่งถือรวมกันเป็นทรัพยากรสำคัญของทุกชาติ ในขณะที่ Dindire & Ioan-Franc (2012) นิยามสังคมฐานความรู้คือกฎเกณฑ์ใหม่ที่นำไปใช้ใช้ประโยชน์ไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองขององค์กร โดยเฉพาะองค์กรภาคธุรกิจที่จำเป็นต้องเผชิญหน้ากับวิกฤติเศรษฐกิจด้วยการลดต้นทุนการผลิต ซึ่งมีอยู่วิธีการเดียวเท่านั้นคือการพัฒนาทุนมนุษย์ภายในองค์กรให้เป็นผู้ที่มีความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและสารสนเทศสำหรับผลิตสินค้า ขยายตลาด และจัดบริการแก่ลูกค้า อีกทั้งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณลักษณะและทักษะที่โดดเด่นกลายเป็นพรสวรรค์ของแต่ละคนได้ย่อมช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ตลอดจนสามารถจัดให้มีการแพร่กระจายความรู้ไปตามโครงสร้างขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นับว่าเป็นอิทธิพลสำคัญของสังคมฐานความรู้ที่พิจารณาได้ตามพฤติกรรมของแต่ละองค์กร (Alisabda & Alisabda, 2015)

Val (2013) นิยามสังคมฐานความรู้คือเสาหลักของสังคมที่ใช้คำจูนเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศ ซึ่งต้องอาศัยการเรียนรู้ และกระบวนการสร้างความรู้เป็นหลักสำหรับการพัฒนาความรู้ให้เป็นทุนการผลิตที่จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และเพื่อการศึกษา นำมากระตุ้นให้เกิดเป็นผลผลิต กลายเป็นสินค้า นำมาเป็นช่องทางในการซื้อขาย ขยายตลาด รวมไปถึงการให้บริการแก่ลูกค้า เพราะฉะนั้นสังคมฐานความรู้ให้ความสำคัญต่อการนำความรู้ที่มีอยู่และที่สามารถสร้างขึ้นใหม่ไปใช้สำหรับการผลิตสินค้าทางเศรษฐกิจ รวมถึงสามารถประดิษฐ์เป็นเครื่องมือสำหรับจรรโลงไว้ซึ่งสังคมแห่งสันติภาพของมวลมนุษยชาติได้ (Dabrowska-Paulewicz et al, 2014)

ศิริรัตน์ จำปีเรือง และอมรรรัตน์ วัฒนาธร (2553) นิยามสังคมฐานความรู้คือสังคมที่คนมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสามารถนำความรู้ไปพัฒนานวัตกรรมสำหรับใช้ประโยชน์ด้านการพัฒนาประเทศได้สูงสุด ทั้งนี้มีองค์ประกอบของการพัฒนาสังคมฐานความรู้อยู่ที่ตัวคน ตัวความรู้ เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและสารสนเทศ และกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการจัดการศึกษาที่สามารถเพิ่มขีดความสามารถ ตลอดจนถึงการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องแก่บุคคลภายในองค์กรอันเป็นการช่วยให้องค์กรได้รับประโยชน์สูงสุดจากการใช้ความรู้ และสติปัญญาเป็นสินทรัพย์สำคัญต่อการผลิตสินค้า รวมถึงจัดบริการแก่ลูกค้าขององค์กร เพราะฉะนั้นสังคมฐานความรู้เป็นสังคมที่ให้ความสำคัญต่อความรู้ และต้นทุนทางปัญญามากกว่าปัจจัยการผลิตอื่นขององค์กร (สุดาพร ลักษณะนิยานวิน, 2553)

ดังนั้น สังคมฐานความรู้ (Knowledge-based Society) คือกลุ่มคน องค์กร สมาคม ชมรม ไปจนถึงสังคมระดับชาติที่ยึดเอาความรู้ การสร้างและการจัดการความรู้ เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและสารสนเทศ รวมถึงการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจทดแทนแรงงานและเงินทุน (Istadar, 2017) โดยมีปัจจัยอิทธิพลต่อไปนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญ

ความรู้ (Knowledge) คือสิ่งที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ ผ่านสื่อแล้วกลายเป็นประสบการณ์ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กร และสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมืองได้ (กัลยารัตน์ อีระชนชัยกุล, 2557)

การสร้างความรู้ (Knowledge Construction) คือการประดิษฐ์ความรู้ขึ้นมาใหม่อย่างละเอียดรอบคอบสำหรับนำมาใช้แก้ไขปัญหา และพัฒนาความเจริญให้แก่องค์กร (ชำนาญ นิ่มนวล, 2558)

การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ (Knowledge Implementation) คือ การลงมือปฏิบัติที่ได้ผล มีผลต่อการสร้างความเจริญให้แก่กลุ่ม องค์กร และสังคมอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน (สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์, 2555)

เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและสารสนเทศ (Information and Communication Technology) คือช่องทางการสื่อสาร การผลิต เข้าถึง การแพร่กระจายความรู้ออกไปสู่สังคมภายนอก และการเรียนรู้อย่างทั่วถึงของผู้คนในสังคมฐานความรู้ (ดวงใจ อยู่บำรุง และคณะ, 2555)

สรุป

การพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญได้อย่างสูงสุดจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ ทักษะ และลักษณะนิสัยใฝ่คุณธรรมสำหรับนำไปใช้เป็นกลไกสำหรับการขับเคลื่อนความเจริญด้านสังคม และเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตามตีการร่วมมือกันสร้างความรู้ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ถือว่าการสร้างสังคมฐานความรู้ที่นำไปสู่ความเจริญได้จริง เพราะฉะนั้นผู้บริหาร พนักงาน ตลอดจนบุคคลทั้งหลายในแต่ละองค์กรจำเป็นต้องตระหนักถึงคุณค่าการสร้างสังคมฐานความรู้ร่วมกันทั้งในทางทฤษฎี และการนำไปลงมือปฏิบัติให้ปรากฏชัดเจนรูปธรรม

รายการอ้างอิง

- จักรกฤษณ์ คันธานนท์, (2556). การปฏิรูปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของ กรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา การปฏิรูปโครงสร้างเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน. วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- กัลยารัตน์ อีระชนชัยกุล. (2557). การจัดการความรู้..ปัจจัยสู่ความสำเร็จ, วารสารปัญญาภิวัฒน์, 5 ฉบับพิเศษ
- จิรัชณา วิเชียรปัญญา. (2552). การจัดการเนื้อหาสินทรัพย์ดิจิทัล: ความท้าทายขององค์กรในยุคสังคม เศรษฐกิจฐานความรู้, รัฐศาสตร์สาร, 20(2)
- ชำนาญ นิ่มนวล. (2558). การจัดการความรู้องค์การทหาร: ศึกษากรณีกองทัพอากาศ, วารสารศรีปทุม ชลบุรี, 12(2)

- ดวงใจ อยู่บำรุง นิตยา ภัสสรสิริ ชูชาติ พ่วงสมจิตร และดิเรก วรรณเศียร. (2555). กลยุทธ์การพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้สำหรับวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข, วารสาร มช., 2(1)
- ภูเบศร์ สมุทรจักร. (2552). Network-based Society: โลกยุคหลัง Knowledge-based, Productivity World
- ศิริรัตน์ จำปีเรือง และอมรรัตน์ วัฒนธร. (2553). ความรู้ที่จำเป็นของคนยุคเศรษฐกิจฐานความรู้, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 12(1)
- สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์. (2555). การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้: แนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม, วารสารวิทยบริการ, 23(1)
- สุดาพร ลักษณะนิมานิน. (2550). แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนในสังคมฐานความรู้ สมยศ ชี้แจง. (2551). อุดมศึกษากับสังคมฐานความรู้, วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 2(2)
- Alisabda, W., & Alisabda, S. (2015). Pre-service teacher education in knowledge-based society, *International Journal of Information and Education Technology*, 5(6)
- Dindire, L-M. & Loan-Fanc, V. (2012). Organisational behavior in the Knowledge-based Society: A Romanian context approach
- Istadar, L.D. (2017). Creative economy and knowledge-based society, *Perspective for Romania*, De Gruyter
- Kelefa, G.T. (2010). Knowledge-based Economic and Society has become a vital commodity to countries, *International Journal of Educational Research and Technology*, 1(2)
- Pargaru, I., Gherghina, R., & Duca, I. (2009). The role of education in the knowledge-based society during the economic crisis, *Annoles Universitatis Apulensis Seris Oeconomixca*, 11(2)
- Val, I. (2013). The roles of education in the knowledge-based society, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 76